

MEZŐTELKI, PÓSALAKA ÉS PUSZTAÚJLAK KISTÉRSÉGÉNEK MONOGRÁFIÁJA

Az összefogás szellemében

Pósalakán mutattak be egy figyelemre méltó, szellemi értékekben gazdag könyvet: Grim András, Pál László, Varga Árpád Mezőtelki, Pósalaka és Pusztajlak kistérségének monográfiája címmel.

KUPÁN ÁRPÁD

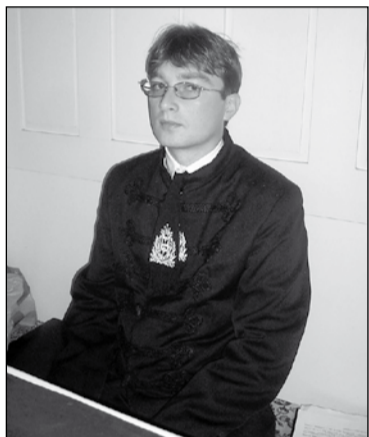
A három szerző közül az első kettő közéleti személyiség: Grim András, az RMSZ Bihar megyei szervezetének szövevényekért felelős ügyvezető alelnöke, míg Pál László a pósalaki református egyházközség lelkipásztora. Ők ketten ezzel az értékes kiadvánnyal róják le kegyeletüket a harmadik postumusz szerző, Varga Árpád tragikus sorsú történész előtt azzal, hogy könyvükbe belefoglalták az ő által összegyűjtött, és eddig még nem közölt néprajzi anyagot. A könyv előszavában is kiemelt XIII. fejezet Mezőtelki, Pósalaka és Pusztajlak népszokásairól valóban a legfigyelemreméltóbb, legeredetibb része a kiadványnak, s ez a legnagyobb részben Varga Árpád gyűjtése, válogatása. A bennfoglalt értéket az is növeli, hogy egy korábbi időszakban, az 1990-es évek elején készült, amikor még elevenebben éltek a felsorolt néphagyományok, szokások, szólás-mondások, s így még időben sikerült megmenteni azokat a feledéstől.

Összetartozó falvak

Telitalálatnak értékeljük a címben szereplő kistérség megnevezést, amellyel a szerzők összekapcsolják ezeket az egymás szomszédságában lévő, egymáshoz sok szállal kötődő kis ma-

gyar falvakat. A könyvet olvasva, lapjait forgatva egyre jobban meggyőződhetünk a szerzők igazáról, – nem csupán földrajzilag tartoznak össze a falvak, hanem hagyományaik, életvitelük is hasonló, közös a múltjuk, sorsuk, jellemük, sőt még rokoni szálak is erősítik az együvértartozást.

A könyv szerkezeti felépítése is jól átgondolt, könnyen áttekinthető. A földrajzi viszonyok, adottságok bemutatása után világos és közérthető, olvasmányos stílusban elevenítik fel a kistérség lakosságának történelmi múltját, az egyes korszakokban a gazdasági, társadalmi, népese-
dési, demográfiai viszonyokban végbement változásokat. Részletesen szólnak a falvak vallási életéről, a református és baptista gyülekezetek történelméről,

Pál László lelkipásztor

a múltbeli felekezeti oktatásról. Ahogy már említettük rendkívül érdekes, színes és olvasmányos része a monográfiának a falvak népszokásait bemutató fejezete. A szellemi néprajz valóságos gyöngyszemeit sikerült ezzel megmenteni, megerősíteni. De nem csupán a néprajzosok találnak ebben a könyvben nagyrabecsült értékeket, hanem a nyelvészek is, hiszen több oldalon olvasható például a pusztajlakai szójegyzék, megfelelő szómagyarozattal, vagy a pósalaki személy és családnevek összegyűjtése, részletes ismertetése, elemzése is valóságos csemege lehet számunkra.

Múltidézés

Külön figyelmet érdemlő része a monográfiának a

A kötet címlapja

pósalaki élet rendtartói című múltidézés. Ezenkívül egészen szokatlan, ugyanakkor igen dicséretes dolog, hogy a monográfiában teret kapott a többi hasonló falumonográfiában mellőzött téma, a helyi cigányság történetének, életmódjának bemutatása is.

A monográfia rendkívül gazdag anyagában – amelyet 13 fejezetre tagoltak a szerzők – az eligazodást segíti a könyv elejére helyezett részletes tartalomjegyzék. Így az, az olvasó könnyen megtalálja az őt legjobban érdeklő témát, fejezetet. Akár jó marketing fogásnak is tekinthető, hogy a függelékben felsorolják a mezőtelki és pósalaki református egyház jelenlegi nyilvántartásában szereplők neveit, Pusztajlakról pedig a helyi magyar lakosok név- és felekezet szerinti nyilvántartását és születési dátumát is közlik. Ezek mind potenciális vevői lehetnek a könyvnek, hisz szerepel benne nevük, s ami még fontosabb, szülőhelyük és egykori lakóinak története is.

Meggyőződésünk: ez a könyv elnyeri a kistérség valamennyi lakójának érdeklődését és kiérdemli valamennyi olvasójának őszinte elismerését a szerzők iránt, akiknek hasznos és szép munkájáért kijár a szívből jövő dicsőrejtés és köszönet.

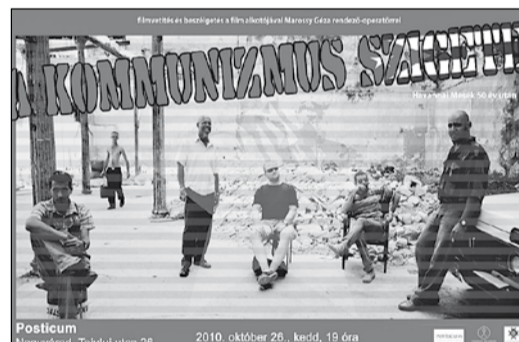
RÖVIDEN

□ **Megemlékezés.** Október 20-án, szerdán 18 órakor a Kiss Stúdió termében: Rendületlenül – Megemlékezés az '56-os forradalom évfordulójáról. Közreműködik: Fazakas Márton Erzsébet, Kiss Török Ildikó, Varga Vilmos. Az előadásra várják a Kiss Stúdió Színház Baráti Körének tagjait, valamint az új feliratkozókat. Előadás után kötetlenül beszélgetés. A belépés díjtalan.

□ **Ima.** Minden szombaton délután 4 órától hirdet igét és imádkozik a betegekért és más szükségben szenvedőkért a Jim Sanders misszionárius által megbízott pásztor a nagyváradi Szakszervezetek Művelődési Házában.

A kommunizmus szigete

Beváltatlan ígéretet a boldogsághozó kubai szocializmusról. A rum, a szivar és a salsa díszletei mögött a túlélés parancsa érvényesül az álmok romjain. Ahol Yoani Sanchez úgy vált a világ legolvasottabb bloggerévé, hogy otthon nincs is internetkapcsolata. A kubai szabadság állama, amely tiltja a testépítést, de engedi a kakasviadalt. Mint ahogy tiltaná ezt a filmet is, ha tudna róla. Havannai Mesék 50 év után. Rendező: Dóka Béla és Marossy Géza. Operatőr: Marossy Géza. Gyártásvezető-producer: Szederkényi Miklós. Gyártó: DUNATÁJ Alapítvány. Idő: 42 perc. A vetítést követően a film operatőr-rendezőjével, Marossy Gézával beszélget Kósa András László szociológus. A kubai kommunizmus 2009-ben és Románia 1989-ben. Összehasonlítható-e a két rendszer? Két évtized távlatában emlékezünk-e még a romániai állapotokra? Hol tart most a kubai ellenállás? Helyszín: Posticum (Nagyvárad, Teiului utca). Időpont: 2010. október 26., kedd, 19 óra. Az esemény szervezői: Közéletre Nevelésért Alapítvány, Budapest (http://www.kozeletre.hu), Magyar Köztársaság Sepsiszentgyörgyi Kulturális Koordinációs Központja (http://www.mkk.ro), Posticum, Nagyvárad (http://www.posticum.ro).

Az esemény plakátja

Bach-est Nagyváradon

Johann Sebastian Bach (1685–1750) estét tartanak október 24-én, vasárnap 19 órától a Barátok templomában a zenetörténet egyik legnagyobb egyénisége születésének 325., halálának 260. évfordulójára Tokaji Ágnes szervezésében. Műsoron: hegedű – cselló duó no. 1, e-moll; Hegedűverseny no. 1, a-moll; Hege-

dű - cselló duó no. 4, a-moll; Hegedűverseny no. 2, E-dúr. Közreműködnek: Varadinum vonósnégyes - Tokaji Ágnes hegedű, Costin Éva hegedű, Thurzó Sándor József brácsa, Dr. Marcu Ágnes cselló -, Bozsódi Beáta cselló, Mureșan Cristina hegedű, Oláh Boglárka hegedű, Oláh Gabriella hegedű.

Magi Zoltán-émlékiállítás

A Magyar Festészet Napja alkalmából tartandó ünnepi tárlat megnyitójára keretében a 20. századi alföldi festészet kiemelkedő alkotója, MAGI ZOLTÁN emlékiállítására kerül sor 2010. október 16-án, szombaton délután 18 órakor a Királyhágómelléki Református Egyházkerület székházának első emeleti előcsarnokában (Városház/Primárieti utca 27. szám.). Házigazda: BARABÁS ZOLTÁN költő, a Partiumi

Magyar Művelődési Céh igazgatója. Köszöntőt mond: KISS ATTILA országgyűlési képviselő, Hajdúböszörmény polgármestere. Magi Zoltán életművét méltatja: SZÉKELYHÍDI ÁGOSTON író, politikus, az Erdélyi Szövetség örökös elnöke. Közreműködik: MELEG VILMOS színművész. Minden érdeklődőt és művészeti pártólót szeretettel hívnak és várnak ezen ünnepi alkalomra a szervezők.

Wenzel Pichl zeneszerző nagyváradi tartózkodásáról

Wenzel Pichl 1741. szeptember 25-én született Tabor melletti Bechynben. 1753-ban a breznici jezsuita szemináriumban mint szólista énekel, mivelhogy akkoriban szinte gyakorlattá vált az a tény, hogy a tehetséges gyermekek valamelyik kórusban énekeljenek.

THURZÓ ZOLTÁN

Pokorny János (Jan Pakorny) kántortól kapja meg az első alapokat Pichl. A gimnázium elvégzése után filozófiai, teológiai, valamint jogot tanul a prágai Egyetemen, ugyanakkor a Szent Wenzel szemináriumban mint hegedűs tevékenykedik.

1762-ben első hegedűs lesz a Teinkirchen-i zenekarban, emellett az ottani karmestertől, Josef Seger-től zeneelméletet és zeneszerzést tanul. A prágai olasz opera igazgatójának, Josef Strobach ajánlatára, valamint Patachich Ádám meghívására, Dittersdorf által is felkért, 1764-ben a püspökség koncertmestere és második karmestere lett. Karl Ditters von Dittersdorf barátja. Miután feloszlik a püspöki zenekar (a feljelenítés folytán), 1769-ben visszatér Prágába, ahol Ludwig Hartig gróf szolgálatába áll. 1771-ben Bécsbe utazik, ahol az Udvari Színházban tevékenykedik. 1777-ben Mária Terézia javaslatára, a művészeteket kedvelő, az akkor éppen lombardiai kormányzó Ferdinánd

főherceg zenekarában lesz hegedűs, és kamarazene szerző. Ott közel 20 évet dolgozott, és itt teljesedett ki zeneszerzői munkássága. Levelező kapcsolatban állt Giovanni B. Martini-vel, akit valóságos csodált. P.Nardini neki ajánlotta a "Cento variazioni per il violino" c. művét. 1779-ben a Mantuai-i Accademia Filharmonia, majd 1782-ben a Bologna-i tagjai közé választotta. Miután Lombardiát a francia csapatok elfoglalták, visszatér Bécsbe 1796-ban. Sajnos, a Milanóból való menekülése közben, több szerzeménye, kottagyűjteménye

Wenzel Pichl szobra

elveszett. Ekkor semmislül meg az a kéziratok munkája, amely a cseh művészek itáliai munkásságáról szól.

Templomi zene

Ettől kezdve Bécsben él, az Udvar zenekarában hegedűs, és zeneszerző, majd 1800-ban Ferdinand nagyherceg zenekarának karmestere. Sok templomi zenét szerzett, amelyek nagy tetszést arattak, sikert hoztak számára. Hazájához sem hűtlen, hiszen ő fordította cseh nyelvre W.A.Mozart Varázsfuvoláját. 1805 január 23-án halt meg vezénylés közben, egy koncert alatt, amelyet éppen Lobkowitz, Raudnitzai Fejedelem kastélyában tartottak.

Váradi tartózkodása alatti érdekesség, hogy egy magyar lányt (akit Somogyinak hívtak) vett feleségül, és esketésüket maga Patachich Ádám püspök celebrálta. Ezt Patachich annál is szívesebben tette, mert előzőleg még az ő közbenjárására sem sikerült elintézni Dittersdorf és Jurkovic Kató házasságát.

Pichl kitűnő hegedűvirtuóz volt, mint előadó, és mint zeneszerző, Dittersdorffal, és Antonin Vranickýval együtt, vezető egyénisége volt a bécsi hegedűs iskolának. Munkáit kortársai nagyra értékelték. Vojtech Jirovec, akivel még Milánóban találkozott, Pichl-t a legjobb európai zeneszerzők közé sorolta, de ezen a véleményen volt Dittersdorf is.

Pichl sokoldalúan képzett, szokatlanul termékeny zeneszerző volt.

Pichl művei

Mintegy 700 művet hagyott az utókor számára. Ezek között van: Variációk, Capricciók, Fugák, Hegedűszólók, Duettek hegedűkre, Duettek hegedűre és brácsára, sok trió, quartetteket vonósoknak, illetve fúvósoknak, 148 vonósnégyest. (Ezeket a műveket több, mint valószínű, hogy Eszterházi Miklós Nagyhercegnek írta, aki kitűnő brácsaművész volt.)

Zenekari művei: 89 szimfónia, egy sor Szerenád, Concertini, 30 hangszeres koncert (klarinétversenyei

ZENEI FELLENDÜLÉS

Mind a két művész, Dittersdorf és Pichl, melyet Patachich püspök Váradra hívott, fiatalon került ide. Nem túlzás azt állítani, hogy az itt eltöltött évek (1764–1769) mindkettőjüknek a szárnypróbálgatás éveire lehettek, nagy sikerekkel. Ezekre a gazdag „munkás” évekre alapozva érték el további sikereiket. Természetesen ezen művészek előtt is (M.Haydn, W. Pichl, K. D.

von Dittersdorf) voltak Nagyváradi zeneművészek a templomi szerzetesek minőségi emelése végett, mint ahogy ezekben az időkben, minden püspöki székhelyen szokás volt, de a zenének az a fellendülése, ami Haydn-nal kezdődött, és Dittersdorf-nál érte el a csúcspontját, ahhoz akkor egy olyan bőkezű támogatóra volt szükség, mint a humanista Patachich Ádám.

közül érdemes megemlíteni az egyetlen két klarinét írott alkotását, tekintettel arra, hogy nem túl sok hasonló művel dicsekedhet a kor zeneirodalma.), oratóriumok. Nagyon szeretett dalokat írni. Hét operát írt, olasz, német, francia szövegre.

Népszerűség

Hogy művei mennyire népszerűek voltak bizonyítja az a tény, hogy már életében másolták, sőt még nyomtatásban is terjesztették. Legtöbb művét magas méltóságoknak, uralkodó személyiségeknek ajánlotta. Nagy része műveinek a he-

gedűre íródott szerzemények, amelyek kiválóan alkalmasak a hegedűjáték technikai fejlesztésére is, valamint a Rode Etűdök, vagy a Bach-szonáták megtanulását illetően, a kezdeti időszakban a hegedűjáték tanítására is alkalmas szerzeményeket alkotott. Haydn, Mozart klasszicizmusa, a francia zene, a cseh népzene, a francia zene, a szerelmi (pastorale) dalok hatása érződik művein. Szimfóniáiban korszakalkotó újításokat visz véghez a szonátatételek felépítésében. Hangszeres szerzeményeiben is számos egyéni megoldása van, ami a technikai kifejezést illeti.